

Protikatolícke besnenie v Španielsku na začiatku 20. storočia alebo čo ďalšie nám z dejín zamlčali

Andrzej Solak

15. decembra 2021 ✝ *História*

Zdroj: wikimedia commons

V dňoch od 26. júla do 2. augusta 1909 došlo v Barcelone ku krvavým nepokojom. Červený týždeň alebo tiež Tragický týždeň (v španielčine: la Semana Tragica) bol v 20. storočí prvým masovým protikatolíckym vystúpením v Španielsku. Bohužiaľ, zďaleka nie posledným.

Vzbura proti civilizácii

V nominálne katolíckom Španielsku existovali kruhy pestujúce nenávisť voči Cirkvi. Krajný antiklerikalizmus zakorenený francúzskymi okupantmi v rokoch 1808 – 1814 ďalej rozvíjali a pestovali domáce liberálne kruhy.

V nasledujúcich desaťročiach bola Cirkev na Pyrenejskom polostrove veľakrát prenasledovaná zo strany štátu, ako aj antiklerikálnymi pouličnými úderkami. Tlač ovládaná liberálmi a tajnými lóžami vytrvalo zasievala nenávisť voči katolíkom. Rozširovali sa najabsurdnejšie fámy, ako napríklad otrava mestských studní a fontán rehoľníkmi, ktoré vyústili do krvavých masakrov duchovenstva.

Až po likvidácii Prvej republiky a po príchode Alfonza XII. na trón v roku 1875, došlo na istý čas k upokojeniu a normalizácii situácie. Liberálna strana, jedna z dvoch najdôležitejších politických síl (okrem konzervatívov) v krajine, sa však vytrvalo usilovala obmedziť pôsobenie Cirkvi. Naďalej žijúca opozícia republikánskeho hnutia sa hlásila k ideologickému dedičstvu Francúzskej revolúcie so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami. Antiklerikalizmus prevládal aj v meštianskych kruhoch, ktoré reprezentovala Radikálna strana, a to aj v katalánskom separatistickom hnutí. Napokon, druhá polovica 19. storočia priniesla rozšírenie dvoch ideológií otvorene napádajúcich celý spoločenský poriadok – socializmu a anarchizmu.

Najmä anarchizmus našiel na iberskej pôde veľa nasledovníkov. Nešťastím španielskeho anarchizmu bola skutočnosť, že jeho základy postavili emisári Michala Bakunina. Na rozdiel od iného teoretika anarchizmu, benevolentného tára kniežata Pjotra Kropotkina, ktorý požadoval budovanie Božieho kráľovstva v ľudských srdciach, bola Bakuninova nenávisť k náboženstvu povestná a kritizoval ju dokonca aj Karol Marx.

Anarchisti požadovali likvidáciu súkromného majetku, štátnych a súdnych inštitúcií. Boli to naivní idealisti úplne odtrhnutí od reálneho sveta. Ľudí považovali za „prirodzene dobrých“, ktorých iba „zlé inštitúcie“ zotročujú. Ohlasovali budovanie Anarchie – „slobodnej federácie na troskách hlavného mesta, štátu a Cirkvi“. V nimi vysnenej budúcnosti mali všetci radostne pracovať pre spoločné dobro bez toho, aby potrebovali políciu, súdy, väznice alebo tresty.

Ako všetkých rojkov vedených emóciami a nie rozumom, ani anarchistov netrápili nijaké pochybnosti. Názory skeptikov ignorovali, ako napríklad Georgea Bernarda Shawa, ktorý im položil slávnu otázku: *„Ako mohli od prirodzenosti dobrí ľudia vybudovať zlé inštitúcie, ktoré potláčajú ľudskosť? A keď nakoniec štát padne a bude vládnuť „Anarchia“, čo bude tou zábranou, ktorá nedovolí, aby takéto inštitúcie v budúcnosti opäť vznikli?“*

Pokiaľ boli teórie Bakunina a Kropotkina iba zábavným spestrením debát blahobytom unudených pánov v kaviarňach za bohato prestretými stolmi, nebolo to ešte zlé. Horšie bolo to, že po čase si túto ideológiu osvojili radikálni sociálni aktivisti. Medzi nimi nechýbali ľudia-násilníci, podnecovaní kaviarenskými a krčmovými buričmi, ktorí boli pripravení okamžite konať. Ako všetci budovatelia pozemského raja, aj oni mali po sebe zanechávať iba krv, slzy a bolesť.

Zdroj: wikimedia commons

Pomsta bude hrozná

24. septembra 1893 sa pred generálom Martinezom de Camposom v Barcelone konal vojenský sprievod. Náhle, z davu, doň anarchista Paulino Pallas hodil dve bomby.

Generál prežil, aj keď explózie zabili jeho koňa. Taktiež zahynul vojak, ktorý stál neďaleko, vrátane piatich náhodných divákov. Atentátnik, ktorého ihneď chytili a neskôr odsúdili na trest smrti, bol na svoj skutok hrdý a na popraviske až do konca vykrikoval:

– *Pomsta bude hrozná!*

A naozaj aj bola. 8. novembra v Teatro Lyceo v Barcelone, počas premiéry opery *Viliam Tell*, boli z balkóna hodené dve bomby priamo do publika. Krv sa rozstiekla a zafarbila červeňou večerné róby. Dvadsaťdva ľudí zahynulo na mieste alebo v dôsledku zranení. Viac ako päťdesiat ťažko ranených divákov nariekalo od

bolesti.

Atentát v divadle spáchal anarchista Santiago Salvador. Počas zatýkania sa pokúsil streliť si do hlavy, potom požil dávku jedu. Keď ho zachránili, postavili ho pred súd a dali popraviť. Barcelonskí anarchisti odpovedali ďalším bombovým útokom, pri ktorom zabili dvoch náhodných chodcov.

Teroristi udierali na slepo znovu a znovu a ubližovali nevinným ľuďom. Ak sa niekto spoliehal, že pre buričov starého poriadku predsa len existujú nejaké hranice, tomu priniesli odpoveď udalosti zo 7. júna 1896, opäť v Barcelone. Vtedy bola hodená bomba do účastníkov procesie Božieho Tela, práve keď prekračovali prah chrámu. Desať veriacich bolo mŕtvych na mieste, štyridsať zranených, medzi obeťami boli aj malé deti.

Besní psi

Španielsky štát, v ktorom v tom čase vládli konzervatívci, urputne bojoval proti extrémizmu. Na údery odpovedal rovnako tvrdo. Väznice sa plnili stovkami väzňov a vo vyšetrovacích miestnostiach sa rozliehalo bolestivé bedákanie, ktoré pozorne počúvali vyšetrovatelia.

V roku 1897 bol rukami atentátnika zabitý konzervatívny predseda vlády Antonio Cánovas. I ostatné krajiny mali podobné problémy. V priebehu niekoľkých rokov rukami anarchistických vrahov zahynuli: rakúska cisárovná Alžbeta; taliansky kráľ Umberto I.; prezidenti: francúzsky Sadi Carnot a americký McKinley. Svetová tlač odsudzovala anarchistov ako „divoké beštie“, „odporných fanatikov“, „kryptošialencov“. Podľa všeobecného názoru „v prírode najbližším ekvivalentom anarchistu bol besný pes“. A ničitelia starého poriadku sa zo všetkých síl usilovali dokazovať pravdivosť tohto názoru.

Atentát na španielsky kráľovský pár

zdroj: wikimedia commons

31. mája 1906 ulice Madridu zaplnili jasajúce davy. Kráľ Alfonz XIII. sa vracal so svojou milovanou Viktóriou Eugéniou (vnučkou kráľovnej Viktórie) zo svadobného obradu, ktorý sa konal v Kráľovskom chráme sv. Hieronyma. Keď svadobný kočiar, ťahaný štyrmi pármí sivých a bielych koní, prechádzal okolo Chrámu Panny Márie, mladá kráľovná odvrátia hlavu sa naklonila dopredu, aby lepšie videla chrám, ktorý jej manžel ukazoval. A to jej zachránilo život.

Z balkóna na treťom poschodí blízkej budovy hodil katalánsky anarchista Mateo Morral kyticu ruží smerom ku kočiu. V kvetoch bola ukrytá bomba. Obrovská explózia na kúsky roztrhla dvadsaťosem ľudí a vyše stovku

zranila. Kráľovský pár prežil, aj keď biele šaty nevesty boli plné krvi a ľudských pozostatkov. Šokovaná Viktória Eugénia opakovala so zblednutými perami:

– Čo sú to za hrozni ľudia!

Dni nenávisti

V lete roku 1909 sa situácia vyhrotila v španielskom Maroku. Kočovné kmene prepádali pracovníkov stavajúcich železničnú trať medzi prístavným mestom Melilla a baňami v Beni Bu Ifrur. Boli zabíjani i ranení.

Španielsky premiér António Maura podnikol kroky na obnovenie poriadku. V rámci príprav na vyslanie zásahových jednotiek boli povolaní záložníci. Toto rozhodnutie vyvolalo veľa protestov, pretože medzi nimi bolo veľa živiteľov rodín.

Túto nespokojnosť sa rozhodli využiť ľavičiari – radikáli, republikáni a nakoniec aj anarchisti. Začali intenzívnu protivládnu agitáciu. Pod ich vplyvom 18. júla 1909 niektorí záložníci nalodení v barcelonskom prístave pohádzali do mora škapuliare a medailóny.

V pondelok 26. júla sa v Barcelone začal štrajk, ktorý sa rýchlo rozšíril do ďalších provinčných priemyselných centier. Okrem tovární sa zastavila doprava – električky a vlaky, pošty boli zatvorené. Prerušená bola aj dodávka elektriny a plynu. Štrajk však nebol celkom dobrovoľný. Ulicami prechádzali skupiny aktivistov, ktorí nútili zatvárať továrne, obchody a kaviarne. Onedlho došlo k prvým prípadom podpaľovania. O polnoci začala horieť prvá budova kostola, robotnícka škola vedená rehoľnými bratmi maristami v Pueblo Nuevo.

Nasledujúci deň sa už dalo hovoriť o ozbrojenej vzbure. Vzbúrený dav vedený ľavicovými militantmi sa zmocnil viacerých zbrojných skladov. Na uliciach vyrástli barikády. Zo striech a balkónov boli ostreľované poriadkové sily. Telefón, telegraf a elektrické vedenia boli strhávané, mosty vyhadzované do vzduchu. Incidenty sa rozšírili na Sabadell, Mataro a Granollers. Demonstranti podpálili vzdelávacie centrum bratov maristov v Pueble Nuevo (poskytujúce bezplatné vzdelávanie deťom z robotníckych rodín) a úkladne zastrelili riaditeľa centra, brata Lycariona (François May), pôvodom zo Švajčiarska.

Podpaľované boli kostoly, kláštory a katolícke školy. V jednu noc horelo dvadsaťtri cirkevných budov v centre Barcelony a osem na predmestiach. Dochádzalo k znesväcovaniu kláštorných cintorínov. Zdivočená masa vykopávala zo zeme truhly a vyťahovala z nich telá mníšok. Pochytaní kňazi boli zabíjaní a potupovaní.

V stredu sa vzbúrenci zmocnili kostola sv. Andreja v štvrti San Andrés de Palomar, z ktorého ostreľovali celé okolie. Nakoniec odišli, predtým však ešte podpálili svätyňu.

Vláda bola nútená vyhlásiť stanné právo na území celého Katalánska. Vo štvrtok sa v Barcelone nachádzalo 10-tisíc vojakov, ktorí mali potlačiť vzburu. Vzbúrenci sústredili svoje sily do štvrtí Horta a San Andrés de Palomar, ale boj proti ozbrojenému protivníkovi sa im nedaril. V nedeľu boli zlikvidované posledné strediská odporu.

Vlajka anarchokomunistov

zdroj: wikimedia commons

Pedagógovia a ozbrojenci

Ľudské straty a škody na majetku boli obrovské. Polícia a armáda mali 8 mŕtvych a 124 zranených. Počet smrteľných obetí medzi civilným obyvateľstvom (vrátane vzbúrencov, ich obetí, ako aj náhodne usmrtených osôb) sa pohyboval v rozmedzí od 104 do 150, v závislosti od spôsobu vyhodnocovania. Zhorelo 112 budov, z toho 80 vo vlastníctve Cirkvi. Bolo zničených 21 chrámov, 33 kláštorov, 33 katolíckych škôl. Iba zásah armády zachránil starú gotickú katedrálu a mnoho ďalších kostolov. Za účasť na vzbure bolo pred súd postavených 1700 osôb. Bolo vynesených 59 doživotných trestov a päť trestov smrti.

To, čo vo svete vzbudilo najväčší rozruch, neboli vražedné orgie, podpaľačstvo a ničenie, ale poprava jedného z odsúdených. Francisco Ferrer, militantný anarchista a slobodomurár, povoláním profesor, bol tvorcom „modernej školy“, ktorej cieľom bolo „*odstránenie náboženských povier z detských hláv*“. V minulosti, v roku 1906, bol Ferrer zatknutý ako podozrivý zo spoluorganizovania série vražd, vrátane pokusu o atentát na spomínaný svadobný sprievod Alfonza XIII. (terorista Morral, ktorý hodil bombu, bol blízkym spolupracovníkom „pedagóga“). Po roku však Ferrer bol oslobodený z dôvodu nedostatku presvedčivých dôkazov.

Počas nepokojov v Barcelone sa zdržiaval v meste, podporoval „*povstanie*“ a zúčastňoval sa na ňom – zohrával v ňom však okrajovú úlohu. Po potlačení nepokojov skončil v policajnej cele, hoci vinu popieral a dušoval sa, že na danom mieste sa ocitol „*úplne náhodou*“. Tentokrát mu to vláda neodpustila, postavila ho pred súd a obvinila z vedenia celej vzbury. Posledné menované obvinenie síce bolo dosť pochybné, no je faktom, že Ferrer sial vietor, z ktorého sa rozpútala búrka.

Medzitým dali o sebe vedieť slobodomurárske konexie „pedagóga“. Na mnohých miestach Európy, Ázie a Ameriky sa na jeho obranu organizovali demonštrácie. Verejná mienka, ako obvykle zmanipulovaná liberálnou tlačou, svoje milosrdné pocity zamerala na nesprávny objekt. Španielske úrady však boli neoblomné. Keď Ferrer skončil pred popravčou čatou, vtedy hystéria dosiahla svoj vrchol. V dôsledku celosvetovej štvavej kampane rozpútanej proti konzervatívnej vláde Antónia Mauryho bola táto nakoniec nútená odstúpiť.

Nový kabinet zostavil liberál José Canalejas, ktorý okamžite začal útočiť na rehole, čo vyvolalo hlbokú krízu vo vzťahoch so Svätou stolicou. Canalejasovo „tvorivé dielo“ však bolo nečakane prerušené v roku 1912, keď zahynul guľkou anarchistického strelca, údajne prepojeného so slobodomurárstvom. Pre „*besných psov*“ sa totiž aj takýto liberálny antiklerikál ukázal ako primálo radikálny.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/anarchisticke-protikatolicke-besnenie-v-spanielsku-zamlcane-dejiny-nenavisti/>